

Állatorvos-történeti múzeumok

Kocsmamúzeum és múlt-jövő campus:

Edinburgh

A háborús pusztítástól jórészt megkímélt Nagy Britanniában nem ritkaság, hogy olyan 16. századi házban élnek emberek, amelyen tábla hirdeti: restaurálva 1826-ban; és még ma sem jut eszébe senkinek, hogy a kissé kényelmetlen viktoriánus épületeket lerombolja, és a helyükbe modern sorházakat húzjon fel. A múlttal való együttélés természetes, így láthatunk temetőben játszó gyerekeket, vagy ... zajos kocsmába telepített múzeumot. Ez utóbbit példázza Summerhall, az edinburgh-i Royal (Dick) School of Veterinary Studies előző campusa, amely ma népszerű kulturális központ és hangulatos pub. De ne vágjunk a történet elébe.

Summerhall és a Royal Dick Bár

A gyakran szürke esőtől vert, komor Edinburgh-ban 1771-ben lóvászárteret és bér-istállót nyitott az igényekre érzékeny James Clark, patkolókovács. Nem volt ez akkoriban rossz foglalkozás: John Dick is megélt belőle gyermekeivel, közöttük a szépreményű Williammel, aki 1793. május 6-án született¹. Az ifjú apja mellett kitanulta a mesterséget, amely akkoriban a lovak gyógyítására is kiterjedt. Emellett érdekelte az anatómia és az orvostudomány is, ezért bejárt dr. John Barclay összehasonlító anatómiai előadásaira, majd Londonba utazott, hogy részt vegyen a Royal

Veterinary College kurzusán. Itt három hónap elteltével sikeres vizsgát tett, és 1818. január 27-én állatorvosi diplomát szerzett. Mint egyik későbbi kutatója megállapította: szakmai ismeretei kevésbé gyarapodtak, ám „bepillantást nyert egy állatorvosképző intézmény működésébe”.

William Dick szülővárosába visszatérve megnyitotta praxisát, és elkezdte az oktatást is. Először csak két hallgatója volt, a következő évben már kilenc, és évről évre többen érdeklődtek az ingyenes előadások iránt. Öt év múlva, Barclay biztatására, a Highland and Agricultural Society of Scotland támogatásával megalapította az állatorvosi iskolát. 1823. november 24-én este kezdte a tanítást, és a két guinea tandíj ellenében látogatható hétfő és csütörtök esti előadások sorozata 1824 áprilisában ért véget. Az oktatás az anatómia mellett a lovak, szarvasmarhák, birkák, sertések és kutyák betegségeit taglalta a helyi igényeknek megfelelően, és Dick még gyakorlati képzést is biztosított a kovácműhelyben.

A tandíjból, és főként virágzó praxisának jövedelméből épített otthont iskolájának 1833-ban a Clyde Streeten, apja műhelye közelében. A sikerben nem kis része volt a gazdasági ügyeket intéző, és a hallgatókat is szigorú kézzel fegyelmező nővérenek, Marynek. Ebben az épületben folyt a skót állatorvosképzés egészen 1916-ig. Jelenleg ugyan buszpályaudvar van a helyén, de két építész-hallgató jóvoltából virtuális sétát tehetünk benne, és megcsodálhatjuk praktikus és nagyvonalú kialakítását (<http://www.ed.ac.uk/vet/about/history/clyde-street>). Dicket 1837-ben kinevezték a „skót királynő állatorvosának”, majd 1840-ben iskolája elnyerte a „Veterinary College” címet, ő pedig a professzori rangot. Hamarosan további tanárokat is alkalmazott. 1866-ban bekövetkezett haláláig, bő negyvenéves pályafutása alatt több, mint 800 hallgatót vértezett fel állatorvosi ismeretekkel, közöttük a glasgow-i, a liverpooli, valamint írországi, kanadai, amerikai és ausztráliai állatorvosi iskolák alapítói.

Az iskolát 1873-tól Mary Dick kérésére Dick Veterinary College-nak hívták. 1916-ban költözött az állatorvosképzés számára átalakított és kibővített Summerhall épületegyüttes-

William Dick, az állatorvosi iskola alapítója

be. Ennek helyén 1710-től serfőzde, majd ginpárló üzem működött. Mindkettőnek a termékei (a Barney-féle sör és a Pickering-féle gin) kaphatók a ma családiról csak „The Royal Dick Bar” néven ismert étteremben és kocsmában. Az állatorvosképzés utolsó szervezeti egységei 2011-ben költöztek ki a város szélén lévő modern Easter Bush campusra. A történeti emlékek részben szintén oda kerültek, de bőven maradtak a művészeti és kreatív központtá fejlesztett Summerhallban

Dick erőskezű nővére, Mary

¹ Az adatok fő forrása az iskola honlapja: <http://www.ed.ac.uk/vet/about/history>

Az anatómiai előadó ma művészeti előadások színhelye
Fotó: Peter Dibdin, a Summerhall Management engedélyével

is, ahol Nagy Britannia utolsó, eredeti formában megőrzött anatómiai előadóterme ma művészeti események színhelye. Az ívelt

Sörpult – relikviákkal

padok és a tetővilágítás különleges hangulatot kölcsönöznek a teremnek.

A tárgyi emlékek többségét a sörözőben találjuk. A söröspult díszei az üvegdiák, amelyek valamikor az anatómia, a szövettan, a sebészet, a szülészet, az állattenyésztés stb. oktatásának szemléltető eszközei voltak. A falakat ló- és marhacsontok díszítik, alattuk pedig csinos vitrinekben sorakoznak a régi mikroszkópok, vegyszeres üvegek, preparátumok, szervek makettjei, újabb kori elektromos diagnosztikai és mérőberendezések stb. Mindez különleges hangulatot áraszt és keretet ad a sörözéseknek, beszélgetéseknek.

A „bármúzeumot” sokan látogatják, már csak azért is, mert a Summerhall – az 1947-ben indult Edinburgh Fringe Festival egyik helyszíneként is – gazdag alternatív képzőművészeti, színházi, zenei és táncprogramot kínál és sokakat vonz. (Ez a fesztivál a mintája a 2006 óta évente megrendezett Budapest Fringe Fesztiválnak is!) Természetes, hogy a diákok számára különösen kedves ez a hely, hiszen külön figyelmet fordítanak az ifjúságra, többek között úgy, hogy helyt adnak a Fringe

Universitynek, amelynek célja egyrészt, hogy alkalmat biztosítson az egyetemi hallgatóknak a művészeti kísérletezésre, másrészt, hogy az ideérkezők élvezzék a nemzetközi társaság találkozásait, s közben magas szintű előadásokat hallgassanak meg.

Minden régi campustól fájó az elválás. Nem volt ez másként a majd egy évszázadig használt Summerhall elhagyásakor sem. A nagyállatokkal kapcsolatos oktatás és gyakorlatok már 1947-től Easter Bush egyik farmján folytak, majd a hatvanas években a trópusi állatbetegségek központja, 1999-ben a kisállatkórház is ide költözött. 2003-ra felújították a lókérdőszót, 2009-ben állatorvosi onkológiai központot nyitottak. Végül 2011-ben valamennyi oktatási egység kiköltözött az újonnan épült campusra, és idekerült a Dolly klónozásáról híres, és az állatorvosi iskolához csatolt, interdiszciplináris kutatókat végző Roslin Institute is.

Az építészek igyekeztek átmenteni Summerhall értékeit, hangulatát a modern campusra. Az érkező az épület szélességét kitöltő tágas előtérbe lép, melynek közepén Dick ültében is energikus alakja fogadja. Ha az egyik tanácskozó-tanuló terembe igyekszik,

A „Royal Dick Bar” és múzeum – Fotó: Peter Dibdin, a Summerhall Management engedélyével

Giambologna lóanatómiai tanulmánya és a 3D-ben nyomtatott csontok, amelyekkel a bonyolult műtétek előkészítését, tervezését oktatják

Jövőkép a summerhalli üvegablakok alatt

ott is Mary és William őrző tekintete néz majd le rá a korabeli festményekről. A forgalmas előtér üvegtetején beáramló fény gyönyörűen

átvilágítja a légiesen felszerelt ólomüveg ablakokat, amelyek egykor a summerhalli főlépcsőházat díszítették. Rajtuk a Clyde streeti épület, az iskolaalapító, illetve Summerhall képei láthatók. Különösen szép és szimbolikus gesztus, hogy a múltidéző üvegablakok alatt – az iskola vezetőinek egységes grafikákon sorakozó arcképei előtt – modern poszteren mutatják be a „Dick Vet” jövőképét, legfőbb céljait.

Bármerre járunk, a múlt és a jövő tárgyai váltják egymást, hirdetik a folytonosságot, készítetnek gondolkodásra. Két előadóterem között hatalmas poszter mutatja be az idős Dicket körülvevő diákokat még a Clyde Streeten. A diáktanács hirdetőtáblája előtt áll annak a Giambologna (1529–1608) által készített lóanatómiának a másolata, amelynek eredetijét 1825-ben kapta az iskola. (Ezt klimatizált raktárban őrzik, akárcsak a könyvritkaságokat, valamint az oktatás egyéb emlékeit, közöttük a söntésből már ismert üvegdiák sorozatait, sőt, még mikrobiológiai tenyészeteket is.) A lószobortól nem messze egy vitrinben mutatják be a 3D nyomtatással

készült csontokat, amelyekkel bonyolult a műtétek előkészítését, tervezését oktatják-támogatják.

A múlt és a jövő hasonló együttélését találjuk a korszerű anatómiai boncolóban, melynek galériáján sorakoznak a régebbi és újabb preparátumok, vagy a „tanulmányi tájkép” teremben, ahol vitrinekben elhelyezett tárgyakkal, képekkel érzékeltetik a hallgatókkal, hogy mit és milyen sorrendben fognak tanulni a Dickben eltöltendő évek alatt. A tárlók között asztalok, táblák támogatják a közös tanulást.

Akárcsak a sorozatunk előző részében bemutatott bécsi példa, az edinburgh-i „kocsmamúzeum” és múlt-jövő campus is arról tanúskodik, hogy a múlt a szerves fejlődés része lehet. Tárgyaival körülvehetjük magunkat, és engedhetjük, hogy hassanak mindennapi gondolkodásunkra. Nem kell piederasztálra emelni valakit, valamit: tiszteletünk jobb kifejezése, ha a törekvéseit, értékeit továbbvisszük, fejlesztjük a saját művünkben.

Orbán Éva

A „tanulmányi tájkép” egy részlete és a tanulószoba

